

Betreft: Internetconsultatie Contouren Klimaatplan 2024

Amsterdam, 11 januari 2023

Geachte Minister Jetten,

Dank voor de gelegenheid voor onze reactie op de contourenbrief Klimaatplan 2024. Wij waarderen de brede consultatie en opzet van de procedure naar het Klimaatplan. Klimaatbeleid moet van iedereen en voor iedereen zijn, dus het is goed dat mensen er over mee kunnen praten.

We zitten midden in de klimaatcrisis en deze moet voortvarend aangepakt worden. Nederland erkent de noodzaak om sneller en grondiger werk te maken van ambitieus en eerlijk klimaatbeleid. Ook wordt vastgesteld dat er een systeemtransitie nodig is, die brede lagen van onze maatschappij raakt en zal veranderen.

Maar de uitwerking is 'business as usual' en de uitstoot daalt niet snel genoeg. Nederland zou uiterlijk 2040 klimaatneutraal moeten zijn en het is essentieel dat ook gewone mensen in Nederland beter worden van de transitie. De lusten en lasten van klimaatbeleid worden helaas nog structureel oneerlijk verdeeld. De verduurzaming van vervuilende bedrijven gaat veel te langzaam én zij ontvangen subsidies en belastingvoordelen, zelfs als ze veel winst maken. Dat geld is niet nodig voor de toekomst van de rijke bedrijven en deze uitgaven gaan ten koste van de nodige investeringen in voor huishoudens die bijv. moeite hebben met de energierekening. Wij zijn daarom blij dat "Het kabinet het belangrijk vindt lusten en lasten eerlijk te verdelen, en daarnaast ook kansen te benutten en risico's binnen de klimaattransitie zo veel mogelijk te voorkomen." Het [Beleid Transitie Model](#) toont aan dat klimaatbeleid nu niet eerlijk is. Wij roepen u op deze rechtvaardigheidscheck in te zetten bij de uitwerking van het Klimaatplan.

Terecht wordt benoemd dat de planetaire grenzen worden overschreden, terwijl klimaatbeleid nu niet rechtvaardig is. Dit geldt voor zowel de nationale als ons eerlijke deel van de internationale aanpak van de klimaatcrisis.

Hoewel wij verheugd zijn dat de ketenemissies zijn opgenomen in de tekst en dat het klimaatplan 2024 daarop in zal gaan, laat de nadruk op Europese uitwerking teveel ruimte over om niets te doen aan de daadwerkelijke reductie ervan. Milieudefensie ziet graag een integrale aanpak van alle emissies die gevaarlijke klimaatverandering veroorzaken, onafhankelijk van waar de emissies plaatsvinden.

Graag wijzen wij u op onze [brief van 15 juni over het Klimaatpakket Voorjaarsnota en Klimaatrechtvaardigheid](#) aan de Tweede Kamer, [zie onder](#). Onze inzet voor deze inhoudelijke wijzigingen voor een echt klimaatrechtvaardig beleid zijn onveranderd gebleven en wij gaan ervan uit dat deze bij de uitwerking goed worden meegenomen.

Hoogachtend,
Bram van Liere en Laura van Tamelen
Milieudefensie

Bijlage: Brief Klimaatpakket Voorjaarsnota en Klimaatrechtvaardigheid aan de Tweede Kamer Amsterdam, 15 juni 2023

Op 26 april 2023 stuurde minister Jetten de brief “Voorjaarsbesluitvorming klimaat” naar de Tweede Kamer¹. Milieudefensie roept u op om rechtvaardige keuzes te maken, zodat Nederland de klimaatdoelen haalt, iedere inwoner ook daadwerkelijk aan de transitie kan meedoen en gevaarlijke klimaatverandering wordt gestopt. Om ervoor te zorgen dat Nederland de klimaatdoelen haalt, is het nodig om te kiezen voor klimaatrechtvaardigheid.

Wij vragen daarom het volgende:

1. Vraag in navolging van de WRR een expliciete duiding van klimaatrechtvaardigheid
2. Verbeter de klimaatrechtvaardigheid van het voorgenomen beleid
3. Kies voor systeemverandering, stop met ‘business as usual’

Vraag in navolging van de WRR een expliciete duiding van klimaatrechtvaardigheid

De Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid adviseerde de regering² om op zijn minst duidelijk te maken van welk rechtvaardigheidsbegrip de regering uitgaat. De regering neemt dit volgens eigen zeggen ter harte, maar komt met de nietszeggende tekst over de rechtvaardigheid van het pakket: *“Voor het kabinet is nooit één rechtvaardigheidsprincipe dominant. Het gaat er om dat het pakket van maatregelen samen tot een rechtvaardige uitkomst leidt.”* De Kamer tast dus geheel in het duister over welk rechtvaardigheidsprincipe de regering gebruikt om te toetsen of en hoe het pakket van maatregelen tot een rechtvaardige uitkomst leidt. De regering laat na om zowel voor verschillende onderdelen alsook voor het gehele pakket duidelijk te maken welk rechtvaardigheidsbeginsel zij hanteert.

Wij vragen u om in uw bijdrage aan te geven welk rechtvaardigheidsprincipe u hanteert bij het beoordelen van het pakket.

¹ https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2023Z07697&did=2023D18042

² <https://www.wrr.nl/publicaties/rapporten/2023/02/16/rechtvaardigheid-in-klimaatbeleid>

Verbeter de klimaatrechtvaardigheid van het pakket

Op dit moment is het Nederlandse klimaatbeleid oneerlijk³. De rijkste Nederlanders veroorzaken de meeste klimaatschade, verkleinen hun uitstoot het minst, maar krijgen wél de meeste subsidie. De grootste vervuilende bedrijven stoten ondertussen veel meer uit dan alle Nederlanders samen, boeken recordwinsten en krijgen toch overheidsmiljarden voor verduurzaming.

Klimaatrechtvaardig beleid betekent dat de vervuiler betaalt. Grote bedrijven die veel uitstoot veroorzaken, moeten zelf betalen voor de noodzakelijke maatregelen om ‘Parijs-proof’ te worden. Klimaatrechtvaardig beleid betekent ook dat burgers worden ondersteund in de transitie, te beginnen met de huishoudens met de laagste inkomens en sociaal kwetsbare groepen. Juist deze mensen dreigen het hardst getroffen te worden door de gevolgen van gevaarlijke klimaatverandering, terwijl zij minder goed in staat zijn hun woning en vervoer te verduurzamen en gezond en duurzaam voedsel te kopen.

Hoewel er zeker goede maatregelen zijn gekozen, is het geheel niet met goed fatsoen klimaatrechtvaardig te noemen. Van de uitgaven is minder dan 5% met zekerheid klimaatrechtvaardig. En dan hebben we de maatregelen waar we geen oordeel over konden geven, bijvoorbeeld omdat in de uitvoering nog moet blijken of ze klimaatrechtvaardig zijn, niet

meegenomen. Dat gaat om 29% van het fonds.

Wij vragen u om maatregelen zoveel mogelijk klimaatrechtvaardig uit te voeren en het pakket rechtvaardiger samen te stellen.

³ Ecorys. 2022. Onderzoek Nederlandse inkomens en CO₂-voetafdruk. <https://milieudefensie.nl/actueel/rapport-klimaatkloof>

Kies voor systeemverandering

In het IBO klimaat, Scherpe doelen, scherpe keuzes⁴ wordt de noodzaak onderkend om sneller en grondiger werk te maken van klimaatbeleid. Ook stelt men vast dat er een systeemtransitie nodig is, die brede lagen van onze maatschappij raakt en zal veranderen. Het is daarom des te opvallender dat er in de uitwerking van de maatregelen vaak voor 'business as usual' wordt gekozen, in plaats van systeemverandering. Kiezen voor systeemverandering betekent dat de overheid nu de wetten en beleidsregels vaststelt die er voor zorgen dat in de komende jaren de uitstoot van broeikasgassen drastisch gaat dalen. Maak duidelijk voor welke bedrijven of sectoren, zoals de fossiele industrie, er geen toekomst is in een duurzaam Nederland. Nu de pijn verzachten, sectoren willen ontzien en de fameuze 'kaasschaaf' hanteren, leidt op termijn vrijwel zeker tot hogere kosten, om nog maar niet te spreken van verlies van mensenlevens en ecosystemen. Om gevaarlijke klimaatverandering te beperken tot de 'leefbare' 1,5 graad opwarming, is een snelle en absolute vermindering van de uitstoot van broeikasgassen nodig.

Wij vragen u om de maatregelen die de transitie versnellen prioriteit te geven.

⁴ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/03/13/bijlage-2-hoofdrapport-ibo-klimaat>

Verkeer

Milieudefensie steunt de verhoging van de BPM, maar het subsidiëren van autobezit leidt niet tot een betere of duurzamere bereikbaarheid op lange termijn. Het zou beter zijn om elektrische auto's als deelauto beschikbaar te stellen voor mensen met een lage bereikbaarheid, zowel in afgelegen dorpen als buitenwijken van grote steden. Dat is beter dan het stimuleren van individueel autobezit/afhankelijkheid. De investeringen in de laadinfrastructuur zijn wel klimaatrechtvaardig. Dat gaat tenslotte om een investering in een nutsvoorziening waar iedereen gebruik van zou moeten kunnen maken. Wij merken overigens op dat mobiliteit met afstand het minste bijdraagt aan de reductie van broeikasgassen. Geen sector hoeft zijn uitstoot zo weinig te verminderen als mobiliteit, terwijl het een relatief makkelijk te verduurzamen sector is. Andere landen hebben ook hogere ambities. Fietsland Nederland laat dus heel veel potentie liggen om duurzame bereikbaarheid voor iedereen dichterbij te brengen. Het reductiedoel kan veel verder omhoog.

Landbouw

Voor de landbouwsector gaat het pakket uit van 4 Mton aan CO₂-reductie in 2030. Door de vertraging van het landbouwakkoord zijn er geen concrete maatregelen voor vastgelegd. Het ministerie zoekt nog naar een oplossing voor zowel de stikstofcrisis als CO₂-reductie.

Milieudefensie vindt dat ook de landbouw een klimaatrechtvaardig pakket verdient. Dit betekent dat grote vervuilers het meest moeten bijdragen. We vragen u daarbij vooral te kijken naar de dwingende bijdrage van ketenpartijen aan de oplossing van de stikstof- en klimaatcrisis, die door uw Kamer is gevraagd.⁵ Deze partijen hebben het meest geprofiteerd van de intensieve landbouw en lijken nu te weinig bereid om te investeren in de noodzakelijke transitie van de sector.

⁵ <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2022D26864&did=2022D26864>

Industrie

Het klimaatpakket voor de industrie leunt voornamelijk op subsidies en faciliterende maatregelen. Veel reductie wordt verwacht van de maatwerkaanpak (3,5 Mton in 2030). Milieudefensie vindt dat de industrie moet gaan handelen in lijn met 1,5 graden als voorwaarde voor publieke financiering en dat deze groep grote vervuilers een substantiële financiële bijdrage moet gaan leveren aan de transitie. Het kabinet heeft in de voorjaarsnota aangegeven dat uitstoters 'moeten gaan betalen', maar de hoogte van de CO₂-heffing wordt pas later door het PBL vastgesteld. Waarschijnlijk betekent de heffing voor het gros van de industrie (wederom) geen lastenverzwaring. Normerend beleid ten aanzien van plasticproductie en gerecycled materiaal zien wij als een stap in de goede richting, ook vanuit internationaal rechtvaardigheidsperspectief, al is het onduidelijk hoe deze maatregelen samenhangen met het drastisch verminderen van ons grondstoffenverbruik en daarmee het verkleinen van onze mondiale voetafdruk.

Elektriciteit

De elektriciteitsmix moet in 2035 CO₂-vrij zijn. Milieudefensie steunt de versnelling van de uitrol van opwek van hernieuwbare elektriciteit en het verhelpen van knelpunten in de infrastructuur, maar wij hadden graag gezien dat het kabinet ook had ingezet op een omslag naar een aanbodgestuurd elektriciteitssysteem en daarop beleid had ontwikkeld. De huidige maatregelen leiden immers niet tot structurele aanpassing van grote afnemers en fundamentele energiebesparing. De subsidie voor CO₂-vrije gascentrales is een enorm cadeau voor (fossiele) bedrijven die gascentrales opereren. Het kabinet redeneert dat de voordelen van schonere en duurzamere elektriciteitsproductie uiteindelijk bij huishoudens terechtkomen, maar de aanpak is niet in lijn met het rechtvaardigheidsprincipe 'de vervuiler betaalt'. Te vaak wordt gekozen voor subsidie voor (grote) bedrijven, terwijl private financiering en dus normering ook mogelijk is.⁶ Milieudefensie vindt het tenslotte een gemiste kans dat er geen (subsidie)maatregelen zijn opgenomen die lokaal eigendom stimuleren.

⁶ Bijv. subsidie voor elektriciteitsopslag met batterijen. PBL. p.37 <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/04/26/bijlage-2a-pbl-reflectie-klimaatfonds>

Tot slot: kies voor klimaatrechtvaardig beleid

Wij hopen dat u zich voor bovenstaande punten in wilt zetten, voor een rechtvaardig klimaatbeleid. Als u vragen heeft, meer informatie wilt of ideeën heeft die u aan ons wilt voorleggen, horen we natuurlijk graag van u.

Hoogachtend,
Hanneke Muilwijk (landbouw & voedsel)
Ton Sledsens (verkeer)
Kirsten Sleven (industrie & elektriciteit)
Milieudefensie